مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

لیکوال: محمد محق
ژباړن: محب زغم

۲۰۲۰/۱۲/۱۲

ماته بېړۍ او زوروري څپې

د ديني افراطيت د ريښو او نښانو راسپړنه

څلورمه برخه

د جهاد ډولونه:

که جهاد طلب په دې معنا چې د نامسلمانانو ملکونه فتح او بیا اسلام په کې ترويج کړي، نن سبا د کولو نه دی، نو د جهاد نور ډولونه شته چې باید يې وکړو؟ قرضاوي وايي چې جهاد يعني: «د حقيقت او ښېګنې په لاره کې په ځان، مال، عقل، او ژبې سره هلې ځلې، او په دې لحاظ دا د لمونځ او روژې په شان مناسکي عبادتي چاره نه ده، بلکې داسې عبادت دی چې په نیت پورې تړلی دی، سره له دې چې {د فقهي په نظر، اساساً د عبادتونو په ډله کې نه، بلکې} د معاملاتو په ډله کې حسابيږي.» (هماغه اثر: ۷۰) دا چې هغه جهاد په معاملاتو کې حسابوي، نه په عبادتونو کې، په فقهي لحاظ مهم کار دی او فقيهانو ته په دې موضوعاتو پورې د اړوندو مسايلو د بياکتنې او بيا څېړلو اجازه ورکوي. بيا به فقيهان مجبور نه وي چې د جهاد له احکامو سره په تعبدي ډول چلند وکړي.

قرضاوي په همدې برخه کې، د جهاد اړوند مسايل په دوو برخو وېشي، یوه يې ثوابتې ده چې په اړه يې مناقشه نه شو کولی او د مسلمان په توګه يې باید ومنو، او بله يې هغه متغيرات دي چې خپل ځای يې نويو ښکارندو او پيښو ته ورکړی دی او په اوسنی زمانه کې يې د جهاد پر مفهوم سيوری غوړولی دی. د ده په نظر: «ځينې متغيرات لکه {پر دې باندې نړۍواله اجماع چې} جنګ بد دی، سوله منلې ده، نړۍوال میثاقونه او تړونونه رامېدا شوي دي، د نړۍوالو بنسټونو جوړېدل، د ملي دولتونو د حاکمیت درناوی، او د جنګ د ماهيت او بنې بدلېدل ... موږ مجبور کړو چې د وسلهوال جهاد قضيه، هغسې چې زموږ په زمانه کې تصور کېږي، په امانتدارۍ او په څرګنده ژبه راوسپړو او مناقشه وربانديې وکړو او اغېزې او تبعات يې په محلي، سيمهييزه او نړۍواله کچه بحث ته واچوو.» (هماغه اثر: ۴۱-۴۰) دلته لکه څنګه چې يې وينو، د ملي دولتونو حاکمیت ته احترام لازم ګڼي، خو مخکې مو وليدل چې دی وايي که دولتونه د دې خنډ شي چې خلک يې اسلام ته راوبول، نو له هغوی سره جګړه جايزه ده.

قرضاوي د جهاد ثوابت په څو مرتبو تقسيموي: لومړی له نفس سره جهاد، دوهم له شيطان سره جهاد، دريم په اسلامي ټولنه کې له ظلم او منکر سره جهاد، څلورم له ژبې او وينا سره جهاد، پنځم مدني جهاد، شپږم وسلهوال جهاد.
قرضاوي د جهاد دريمه مرتبه، چې په اسلامي ټولنه کې کېږي، هغه مقاومت ګڼي چې د ظالمو حاکمانو، اخلاقي فسق او فساد، بدعت او فکري انحراف، او همدارنګه د مرتد شويو کسانو په مقابل کې کېږي. قرضاوي ارتداد په څو ډولونو وېشي: ډلهييز ارتداد، د حاکم ارتداد، او پټ ارتداد.

قرضاوي هغه ارتداد نه يادوي چې معنا يې له اسلام دين څخه په ښکاره بل دين ته اوښتل دي، بلکې منظور يې هغه کسان او ډلې دي چې د قرضاوي او سياسي اسلامکارو په باور، له اسلام څخه منحرف شوي دي. هغه وايي: «او عجيبه دا ده چې ځينې دغه ډلې له خپل ښکاره ارتداد سره څخه کوي چې لا هم د اسلام نوم وربانديې وي چې د اسلام د ورانولو او د اسلام د دعوتګرانو د شړلو لپاره وکاروي، او د دې لپاره چې خلک له هغوی سره د مسلمان په حيث سلوک وکړي، حال دا چې هغوی پر اسلام ملنډې وهي او له دننه څخه يې نړوي. ځينې يې هڅه کوي چې د ديندارۍ جامې واغوندي. دوی جعلي ديندارې بابوي او چلباز مشران يې ځانونه [دحکومت مشرانو ته] ورنژدې کوي، دوی هماغه منافقان دي چې ورته عود او عنبر لګوي، او د دين د عالمانو جامې اغوندي، حال دا چې دين ورنه بېزاره

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

دی! دا هغه کسان دي چې خلک يې درباري يا استخباراتي عالمان بولي! دلته بيا وضعيت پېچلی کېږي، ځکه چې ځوک به پر هغوی د ارتداد شرعي حد جاري کولی شي؟ بلکې ځوک به پر هغوی د کفر فتوا ورکولی شي؟ دلته نو د مسلمانانو له عمومي افکارو او د هغوی له اسلامي وجدان پرته، بل هېڅ ځواک نه پاتې کېږي. دا هماغه ځواک دی چې رهبري يې د آزادو وګړو، دعوتګرانو، او اهل فکر په لاس کې ده؛ دا هماغه ځواک دی چې که مخه يې په زور ونيسي او يا لارې ورباندې بندې کړي، په آخر کې په داسې اور شيندونکي بدلېږي چې د مرتدو طاغوتانو په وړاندې به زبزبانده شي او دارې به وکړې.» (هماغه اثر: ۲۰۶-۲۰۵) داسې ښکاري چې د قرضاوي لحن په دغه ځای کې د ابو عبدالله المهاجر لحن ته نژدې کېږي. له بلې خوا، دا معلومه نه ده چې کله دی آزاد وګړي، دعوتګر او اهل فکر يادوي، منظور يې ځوک دي، ځکه چې دا کُلي تعبير دی او هره ډله ځان همداسې ګڼي .

قرضاوي همدا بس نه بولي، بلکې پر هغو کسانو بريد کوي چې د ده په نظر، په پټ ارتداد ښکېل دي او په يرغليز لحن وايي: «دلته مې بايد هېره نه شي چې د ارتداد يوه بل ډول ته اشاره وکړم. دا ډول ارتداد د ښکاره ارتداد غوندې خپل مخ نه ښيي ځکه چې تر دې لا زيات چالاکه دي چې خپل کفر براﻻ او بې پردې ښکاره کړي، بلکې په رنګارنګو پوښونو يې پوښي او عقلونو [او روحونو] ته لاره ورکوي، لکه بدن ته د بيماريو لاره کول، دا هماغه فکري ارتداد دی چې هره ورځ يې نښې نښانې زموږ سترګو ته درېږي لکه خپرېدونکي ورځپاڼې، وېشل کېدونکي کتابونه، خرڅېدونکي مجلې، خپرېدونکي ويناوې، د ټلويزيونونو خپرونې او سريالونه، بابېدونکي دودونه او رواجونه، او پلي کېدونکي قوانين. دا پټ ارتداد زما په نظر، تر ښکاره ارتداد لا خطرناک دی ... [!] دلته [د مؤمنانو] موکده فريضه د فکري ارتداد په وړاندې مقاومت او د هغوی د دعوتګرو پر ضد د هغوی په خپله وسله مبارزه ده ... [لکه] د آسماني او ځمکني اديانو مطالعه، د ليبرال سيکولريزم مطالعه، د مارکسيزم د فلسفې مطالعه، د پوزيتويزم د مکتب مطالعه، د معاصرو فلسفو مطالعه، د ادبياتو، روزنې، انساني او اجتماعي علومو د مختلفو مکتبونو مطالعه.» (هماغه اثر: ۲۰۶ ـ ۲۰۹)

قرضاوي چې کله د پټ ادتداد په باره کې خبرې کوي، لحن يې توند او يرغليز دی خو په ډاګه نه وايي چې دا وګړي او بهيرونه ځوک دي. ځينې نمونې چې دی يې يادوي، ډېرې پراخې دي او ډېر ليکوال، خبريالان، هنرمندان، تحليلګران او... رانغاړلی شي. دی سره له دې چې پر توندلارو ډلو نيوکې کوي، خو بيا هماغه شور او غوغا چې توندلارې ډلې يې د خپل تشدد د توجيه لپاره کاروي او اکثره وګړي مرتد ګڼي، قرضاوي هم هماغه نارې په بله بڼه تکراروي. لکه څنګه چې يې وينو، قرضاوي دلته په تناقض کې ښکېل شوی دی، په يوه ځای کې له خلکو او ډلو سره د خشن فيزيکي ټکر پلوی نه دی او له هغوی سره په فکري وسلې سره مقابله غوره ګڼي، خو په بل ځای کې بيا غواړي چې پر دغو ډولو او خلکو د عامو وګړو غوسه راوپاروي او هغوی ته جزا ورکړي. هغه په دې پوښتنې پسې سر نه ګرځوي چې که ځوک يا کومه ډله په اسلامي ټولنه کې په ارتداد تورن شي، په تېره بيا هغسې چې پخپله هم وايي چې ارتداد ښکاره هم نه وي او ځوک يې رسماً مرتد ونه شي بللی، نو له هغوی سره به څه وشي. دا ډول خبرې د ياغي خشونت او تشدد لاره نه هواروي؟ د دې سبب نه کېږي چې هره ډله بيا هر ځوک مرتد وګڼي او په وژلو يې لاس پورې کړي؟ خلکو ته د دې موضوع حواله کول به د صحرايي محکمو سبب نه شي؟ دا کار د توندلارو جهادي ډلو له چلنده څه توپير لري؟ کېدای شي قرضاوي ووايي چې موږ د هغوی د وژلو پلوي نه يو او همدا به بس وي چې په ټولنيز لحاظ د هغوی حيثيت ترور شي، بې له دې چې وينه يې تويه شي. خو هر ځوک چې د د ديني ټولنو روحيه ورمعلومه وي، پوهېږي چې په ديني لحاظ د چا د شخصيت تروررول او د کفر او ارتداد ټاپه پرې لګول به ژر يا په ځنډ د هغه د فيزيکي قتل او ترور سبب هم شي. قرضاوي ښه پوهېږي چې د ده د کتاب تر تأليف يوه لسيزه مخکې، همدغه کار چې ده او ملګرو يې پيل کړی و، د دې سبب شو چې د تېرې پېړۍ په نويمه لسيزه کې د مصر څو نامتو ليکوال او متفکران ووژل شي يا حمله ورباندې وشي او يا د وطن پرېښودو ته اړ شي. دې ته ورته کارونه په پاکستان، بنګله‌دېش، ترکيې، ايران او ځينو نورو هېوادونو کې هم شوي دي.

له فکري مخالفانو سره دا ډول چلند او هغوی د تکفير او ارتداد په وسلې ويشتل، سړي ته دا تصور ورکوي چې ګواکې د دغو منځلارو او هغو توندلارو بهيرونو تر منځ چې د اسلامي ټولنې د رهبرۍ پر سر سخته سيالي سره لري، يو ډول ملګرتيا وي. ګواکې دوی به په داسې ځايونو کې په خپلو منځو کې خپلې دندې وېشي چې د مخالفانو د ځپلو د بهير يوه برخه به سياسي په اصطلاح منځلاري اسلامکاري په غاړه اخلي، او بله برخه يې توندلارو اسلامکارو ته پرېږدي. په بله وينا، يوه ډله يې حکم امضا کوي او بله يې اجرا کوي. منځلاري اسلامکاري هغه کسان چې بل ډول فکر کوي، په ارتداد، له ديني ارزښتونو سره په دښمنۍ، او له دننه څخه د اسلام په راپرځولو تورنوي او دا تور په ټولنه کې دومره زيات خپروي چې د دوی په خپله وينا، د اسلامي ټولنې په عمومي وجدان کې منفور شي. کله چې کوم ځوک يا کومه ډله دې ځای ته رسېږي چې په عمومي افکارو کې د کرکې او غوسې وړ شي، نو بيا د توندلارو ډلو وار رارسېږي چې هغه کسان چې مرتد او دين دښمنې پېژندل شوي دي، ووژني. کله چې مصري ليکوال ډاکټر فرج فوده همدا رقم ووژل شو، شيخ غزالي په محکمه کې د قاتلانو په ګټه شهادت ورکړ او ويې ويل: «دوی هغه

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولـئ

کس وژلی دی چي [هغه اساساً] مباح الدم او مرتد او د وژلو وړ و، او دوی په حقيقت کي د امت له اوږو څخه د شرعي ګناه بار لرې کړی دی، او يوازيني تور چي دغه زنداني شوي ځوانان يې بايد حساب ورکړي، د حد د تطبيق په برخه کي د حکومت په قلمرو کي مداخله ده، او په اسلام کي د حکومت په چارو کي د مداخله کوونکي لپاره د کومې جزا وړاندوينه نه ده شوې... بې له شکه چي په ټولنه کي د مرتد شتون، لکه هغه ميکروب دی چي خپل زهر شيندي چي خلک له اسلام څخه لرې کړي، او دا واجبه ده چي حکومت داسي کسان ووژني، او که حاکم دا کار ونه کړ، نو بيا عام خلک د دې کار د ترسره کولو دنده لري.» د دې کيسي تريخ طنز دا دی چي کله قاضي قاتل پوښتي چي ولي دي قتل کړی دی؟ هغه وايي ځکه چي د اسلام دين ته سپکاوی کړی و. قاضي پوښته کوي چي په کوم کتاب کي يې؟ هغه وايي زما د لوستلو سواد نشته چي کتابونه يې ولولم! قاضي وايي نو څنګه پوه شوې چي اسلام ته يې سپکاوی کړی دی؟ هغه وايي چي عالمانو دا خبره کړې وه. (۷) تر دې تريخ طنز يې لا دا دی چي تقريباً دوه لسيزې وروسته، مشهور عراقي ليکوال او فقيه، ډاکټر طه جابر العلواني، په يوه ټلويزيون کي وويل چي تر هاغي پېښي وروسته يې له شيخ غزالي سره د ارتداد په اړه بحث کړی و او هغه ويلي وو چي په اسلام کي د ارتداد لپاره حد نشته! علواني وايي چي له هغه مي پوښتنه وکړه چي ولي په محکمه کي شهادت ورکړ او فرج فوده دې د ارتداد په وجه مهدور الدم وباله؟ غزالي ويلي وو «که مي دا کار نه وای کړی، هغه ځوانان به وژل کېدل» [!] يعني د خپل ليدلوري خلاف يې ادعا کړې وه چي مرتد د اسلام په نظر، د وژلو دی. دا په دې چي د فرج فوده قاتلان له مجازاتو وژغوري!

بېرته به د «جهاد په داخلي کچه» بحث ته راوګرځو.

د حاکمانو پر ضد خروج:

که کوم حکومت له اسلامه منحرف شي، يا په اسلامي ټولنه کي له اسلامه منحرف شوې ډلې راپيدا شي، نو بيا د هغوی پر ضد جهاد کولی شو؟ دا په هغو مناقشه‌يي مسايلو کي ده چي د جهادي ډلو او منځلاور اسلامکارو ډلو تر منځ يې په اړه سخت اختلاف دی. قرضاوي وايي هغه کسان چي نن سبا خلک د حاکمانو پر خلاف وسله‌وال پاڅون ته رابولي: «فکرونه يې د کلک سلفيت، د تکفير د جماعت، او په وسله‌والو فعاليتونو کي د بوختو جماعتونو د فکرونو ګډوله ده، او د دوی فکرونه زموږ د پخواني تاريخ د خوارجو له فکرونو سره ورته دي.» (هماغه اثر: ۲۱۸) قرضاوي دلته د حکومتونو او ډلو ترمنځ توپير کوي. هغه د منحرفو ډلو او وګړو د مقابلې لپاره د «مدني جهاد» وړانديز کوي او باور لري چي د سوله‌ييزو وسايل ډېروالی موږ له دې اړتيا څخه خلاصوي چي وسلې او جګړې ته لاس پورې کړو. هغه دا وسايل دغه شان ګڼي: «د جمعې ورځې خطبې، علمي او فکري ويناوې، ديني او رزونيز درسونه، راغونډې او متمرکزې خېروني، په رسنيو کي علمي او فرهنګي خېروني، د مجلو او ورځپاڼو خپرول، قضائيه قوې او محکمې ته پناه وروړل، د فرهنګي ټولنو ايجادول، د سياسي ګوندونو تأسيسول، او داسي نور.» (هماغه اثر: ۲۲۲ - ۲۲۳) لکه څرنګه چي «شعر او رسنۍ هم اهميت لري ...» (هماغه اثر: ۲۲۶) په دې برخه کي مدني جهاد هم مهم دی: «علمي او فرهنګي ډګر، ټولنيز، اقتصادي، د ښوونې او روزنې، د روغتيا، د چاپېريال، او ټول تمدني ډګرونه.» (هماغه اثر: ۲۳۲)

خو که حکومت له اسلامه منحرف شوی و، نو بيا؟ قرضاوي يې پر دوو برخو وېشي، يوه برخه هغه حکومتونه دي چي له اسلام او اسلامي احکامو سره رسمي مخالفت نه ښکاره کوي، خو چندان يې پالي هم نه. دی وايي: «ځيني داسي حکومتونه ګناهکار بللی شو ځکه چي د اسلام له ځينو احکامو او ارشاداتو سره مخالفت کوي... داسي حکومتونه نور څوک له اسلام څخه وتلي نه ګڼي، به غير له خوارجو او د هغوی همفکرانو څخه... دا هماغه حکومتونه دي چي ما آرام يا معتدل سيکولر بللي دي.» (هماغه اثر: ۱۳۳۰) د قرضاوي په نظر، له داسي حکومتونو سره بايد په سوله‌ييزه لاره چلند وشي او د حکومتونو د اصلاح په برخه کي د نورو ملتونو له تجربو څخه استفاده وشي.

خو هغه حکومتونه چي له اسلام سره په ښکاره مخالفت کوي، حکم يې بل شان ښکاري. هغه د دې حکومتونو په اړه وايي چي نه يوازې اسلام پالي نه: «بلکي د اسلام له دعوتګرو سره دښمني کوي او سختي هلې ځلې کوي چي په عمومي او خصوصي ژوند کي د ديندارۍ چيني وچي کړي ... ان تر دې چي که مسلمانه ښځه په پوړني سر پټ کړي، دوی يې په قانوني لحاظ مجرمه ګڼي او هغه له خپلو انساني حقونو لکه تحصيل، کار، او درملنې څخه محروموي... داسي حکومتونه يوازې ګناهکار نه شو ګڼلی ... پر دوی له کفر پرته بل حکم نه شو کولی... او د دوی له حال سره هغه حديث جوړېږي چي وايي: «مګر دا چي له هغوی څخه ښکاره کفر ووينئ...» (هماغه اثر: ۱۳۳۱) قرضاوي دې حديث ته ځکه اشاره کوي چي په سر کي يې د حاکمانو پر ضد پاڅون منع شوی دی مګر دا چي ښکاره کفر وکړي. قرضاوي د حکومتونو له دې دوهم ډول سره جهاد واجب ګڼي، خو وايي: «له داسي حکومتونو سره جهاد مختلف ډولونه لري او رتبې او درجې يې هم ډېرې دي. دا خبرې په دې پورې اړه لري چي دې حکومتونو څومره

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

ظلم کړی دی، د اسلام له اساساتو څخه شومره لرې شوي دي، او همدارنګه له دې حکومتونو سره د اسلامي ډلو د مقابلې شرایط او امکانات څرنګه دي... او دلته هماغه نبوي حدیث برابرېږي چې که څوک کولی شي، منکر دې په لاس سره منع کړي او که یې ونه شول کولی، په ژبې سره او که بیا یې ونه شول کولی، په زړه سره ... یعنې هغه ډلې چې کافي ځواک او توان نه لري، لانجه دې نه جوړوي او خپل وګړي دې په نابرابر جنګ کې د مرګي خولې ته نه ورکوي، هغه هم له داسې حکومت سره په جګړه کې چې هېڅ رحم او نرمي نه پېژني. لکه څنګه چې د ځینو اسلامي جماعتونو چلند مو ولید چې وسلې پورته کوي او ویجاړوونکو جنګونو ته وردانګي او خپل خورا ښه ځوانان قربانوي.» (هماغه اثر: ۱۳۳۱) هغه په داسې ځای کې چې د مؤمنانو سر ته د خطر احتمال وي، ان له نامسلمانانو سره په جنګ کې هم، د یوه معاصر فقیه رمضان البوطي نظر رانقلوي چې: «دلته د سر د ساتلو مصلحت د دین د ساتلو تر مصلحت باید وړاندې وګڼل شي ځکه چې د دین د ساتنې مصلحت وهمي یا له واقعیته لرې مصلحت دی.» او هغه وایي چې: «[د بوطي] دغه نظر صحیح او له فقهي بصیرت سره مل دی» (هماغه اثر: ۸۶۱)

دلته داسې ښکاري چې د قرضاوي نظر دې دوه پوړه ولري، یو ستراتیژیک پوړ او بل تکتیکي پوړ. هغه په ستراتیژۍ کې د حکومتونو په مقابل کې له وسلهوال قیام سره موافق دی، سره له دې چې دا په څو انتخابونو کې یو انتخاب بولي، نه یوازینی ممکن انتخاب، خو په تکتیک کې بیا د ډېر جهادي ډلو له چال چلند سره جوړ نه دی او ځکه یې ناروا او ناکام بولي چې ماتې په کې حتمي وي. په همدې وجه وایي چې: «دا چې نن سبا اسلامي ډلې او پرګنې له دولت سره د مقابلې مادي او نظامي ځواک نه لري، نو ښه به دا وي چې سوله‌ییزو لارو چارو ته مخه کړي، لکه د خلکو له پوهولو څخه رانیولې د هغوی تر ایماني او فکري روزنې پورې چې په دې لاره پر حکومت اغېزه وشیندلی شي او تغییر ته یې اړ باسي.» (هماغه اثر: ۱۳۳۱) په ستراتیژۍ کې وحدت او په تکتیک کې توپیر د سیاسي اسلامکارو ډلو د پېژندلو لپاره مهم ټکی دی. د اخوان المسلمین، حزب التحریر، طالبانو او داعش تر منځ د خپلوی په ګڼو اړخونو کې یو اړخ همدا دی.

نور بیا

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ